WARBURG LIBRARY COMMONS | SCHOOL OF ADVANCED STUDY UNIVERSITY OF LONDON

[https://commons.warburg.sas.ac.uk/downloads/ww72bb48n]

Batalla, Josep , Corbella, Laia . *El pensament filosòfic medieval en català : traduccions i estudis Assaig de balanç enraonat.*

2015

Article

To cite this version:

Batalla, J. (2015). El pensament filosòfic medieval en català : traduccions i estudis Assaig de balanç enraonat. *Enrahonar. Quaderns De Filosofia*, *54*, 93–116. https://doi.org/https://doi.org/10.5565/rev/enrahonar.114

License: Creative Commons BY-NC Attribution-NonCommercial 4.0 International

Available at: https://commons.warburg.sas.ac.uk/concern/journal_articles/2801pg33n

Publisher's URL: https://revistes.uab.cat/enrahonar/article/view/v54-batalla-corbella

DOI: https://doi.org/10.5565/rev/enrahonar.114

Date submitted: 2021-03-30

Copyright is retained by the author. Terms and conditions for use of this material are defined in the User Deposit Agreement.

El pensament filosòfic medieval en català: traduccions i estudis
Assaig de balanç enraonat

Josep Batalla
Obrador Edèndum
direccio@obradoredendum.cat

Laia Corbella
Biblioteca de la Fundació Quer Alt
biblioteca@fundacioqueralt.cat

CC BY NC

Data de recepció: 10-10-2013
Data d'acceptació: 16-4-2014

Resum

L'article presenta una bibliografia de les traduccions al català de textos filosòfics medievals i d'estudis de filosofia medieval publicats també en català al llarg del segle passat. Els títols són agrupats en dotze unitats temàtiques que, en bona part, s'ordenen cronològicament. Tanmateix, l'article vol oferir també un balanç crític de les col·leccions en què han aparegut els llibres, així com de les institucions i de les personalitats que les han promogudes.

Paraules clau: pensament medieval; textos patrístics; traduccions catalanes.

Abstract. *Medieval Philosophical Thought in Catalan: Translations and Studies. An Essay of Reasoned Judgement*

This paper presents a bibliography of the translations into Catalan of mediaeval philosophical texts and of the studies of mediaeval philosophy also published in Catalan throughout the last century. The titles are gathered in 12 thematic units, in large part ordered chronologically. However, the paper aims to offer a critical balance to both of the series in which the books have appeared and of the institutions and the personalities who have promoted them.

Keywords: medieval thought; patristic literature; Catalan translations.

Sumari

1. Delimitacions prèvies
2. El medi filosòfic català
3. Traduccions i monografies
4. Estudis generals
Referències bibliogràfiques

ISSN 0211-402X (paper), ISSN 2014-881X (digital) http://dx.doi.org/10.5565/rev/enrahonar.114

1. Delimitacions prèvies

Assagem de fer un balanç crític sobre les traduccions al català de textos filosòfics medievals i sobre els estudis de filosofia medieval publicats també en català al llarg del segle XX. Però, abans d'intentar-ho, ens cal precisar què entenem per *filosofia medieval* i quins criteris hem seguit per realitzar la cerca bibliogràfica.

Partim d'una concepció àmplia de filosofia, ja que, en un sentit lat, l'entenem com la manera de discutir enraonadament sobre qualsevol qüestió que neguitegi l'ésser humà, sense exigir que la discussió sigui feta en un marc universitari i emprant un vocabulari tècnic. És a dir, considerem *filosòfics* els textos medievals que no són simplement preceptius, exhortatius, imaginatius o descriptius. N'excloem, doncs, els textos que són estrictament legals, piadosos o d'interès predominantment literari o històric. En canvi, considerem *filosòfica* la teologia medieval, dogmàtica o mística, perquè inclou elements lògics, metafísics o antropològics [268][1], com també considerem que ho pot ésser la literatura culta si inclou valors ètics i concepcions psicològiques [270, 271, 274][2]. Per tant, seguint Pierre Hadot i Michel Foucault, admetem que són filosòfics els «exercicis espirituals»[3], com també ho és la «cura de si mateix»[4].

Pel que respecta a l'inici del pensament que considerem *filosofia medieval* en sentit lat, seguim Étienne Gilson (1999, 15) i el retrotraiem a les primeres exposicions de la fe cristiana fetes pels apologetes que maldaven per justificar-la davant les exigències de la raó [1-59]. Quant a la fi de l'edat mitjana, ens adherim a la posició dels qui, com ara Kurt Flasch [250], creuen que no hi ha cap final abrupte del món medieval, ans es produeix una llarga evolució de la mentalitat d'aquella època que culmina en el Renaixement dels segles XV i XVI [177-222], amb l'esclat multiforme de les innovacions en filosofia, humanitats, art, ciència i sentiment religiós gestades a l'edat mitjana [259].

Hem de precisar que l'inventari de textos que oferim no es basa en cap cerca bibliogràfica exhaustiva, si bé és tan extens com ens ha estat possible fer-lo des de la biblioteca de la Fundació Quer Alt. La possible qualitat filosòfica d'un text no ha estat cap criteri per incloure'l a l'inventari que presentem, ni tampoc per excloure-l'en; simplement, hi mostrem tot allò que hem trobat. Només la vasta amplitud de la bibliografia lul·liana ens ha obligat a seleccionar-la.

Hem limitat la nostra cerca a les traduccions catalanes i als estudis publicats en aquesta llengua. Tanmateix, ens ha calgut fer excepcions a aquesta intenció: els germans Carreras i Artau [103, 227, 249], Jaume Bofill [113], Eusebi Colomer [148, 270] o Lluís Sala-Molins [163], per exemple, publicaren a mitjan segle XX estudis remarcables redactats en alemany, espanyol o francès. L'inventari inclou, doncs, textos de Salvador Bové [146], Agustí Calvet (Gaziel) [221], Victòria Cirlot i Blanca Garí [77], Jordi Gayà [152], Josep Millàs i Vallicrosa [84], Josep M. Pou i Martí [265], Josep Rius-Camps [29], Miquel

1. El números entre claudàtors remeten *infra* a la llista bibliogràfica.
2. Lardreau (1985) ofereix un exemple de tractament filosòfic d'un discurs espiritual.
3. Hadot (2002, p. 75-98).
4. Foucault (1984, p. 51-85), i Foucault (2001, p. 243-248).

Siguan [69] o Amador Vega [164] publicats en castellà. D'altra banda, hem deixat fora de l'inventari les traduccions o els estudis apareguts en publicacions periòdiques, però no en forma de llibre.

A la llista bibliogràfica, els estudis sobre un autor —impresos en un cos de lletra menor i en un sagnat lleugerament superior— hi figuren immediatament després de les obres de l'autor estudiat.

2. El medi filosòfic català

2.1. Corrents i institucions

La recepció de l'encíclica *Aeterni Patris*, publicada l'any 1879, fou la causa que, al tombant de segle, el tomisme renasqués en mitjans eclesiàstics. L'any 1882, en un acte acadèmic, Torras i Bages féu un panegíric de Tomàs d'Aquino (Torras i Bages, 1914). El lema de l'encomi formulava un ideal que marcaria tot el neotomisme: «Sant Tomàs, arquitecte principal en l'organització de la llei cristiana». El tomisme era considerat un instrument doctrinal que havia de permetre d'envigorir la vida cristiana, més que no pas un corrent de pensament medieval valuós per si mateix.

Això no obstant, l'any 1924, la revista *Estudis Franciscans* publicà una remarcable *Miscel·lània tomista* [112] que ens permet suposar que els neoescolàstics catalans havien assolit una certa competència medievalística, per tal com havien aconseguit la col·laboració de medievalistes de renom —Martin Grabmann— i de filòsofs neoescolàstics reconeguts —Nicolas Balthasar i Jacques Maritain.

Tanmateix, després de 1939, imperà un neotomisme ahistòric, redactat en llatí o en castellà, amb una gran tirada a editar manuals escolars. D'aleshores ençà, s'han publicat ben poques traduccions [109-111] i ben pocs estudis que es proposin d'interpretar Tomàs d'Aquino en el marc del seu temps [113-115]. Els tomistes instal·lats a la Universitat de Barcelona no han mostrat cap interès per les aportacions lògiques i lingüístiques dels autors medievals —darrerament posades en relleu per historiadors i filòsofs d'orientació analítica—, ni s'han sentit tampoc gaire atrets per l'hermenèutica medievalista amatent a comprendre, amb una actitud críticament ben disposada, el pensament d'un autor medieval. Llurs interessos han estat sempre predominantment especulatius: bastir un sistema filosòfic neotomista.

Quant als estudis sobre els altres corrents medievals, publicats a la segona meitat del segle XX, sorprèn l'escassa divulgació que els monjos de Poblet han fet de l'espiritualitat cistercenca [68]. Pel que respecta al pensament filosòfic d'inspiració franciscana, només ocasionalment ha donat lloc a alguna publicació —Bonaventura [94-97], Roger Bacon [108], Duns Escot [102-105] i Ockham [99-100].

Una de les causes d'aquest desinterès general per divulgar el pensament medieval podria ésser l'absència, a Catalunya, d'una institució que, convenientment dotada, promogués la recerca en filosofia medieval i en difongués els

resultats. Actualment, no disposem de cap centre, de cap revista, de cap col·lecció estable, de cap departament universitari de filosofia que ho faci. Inactiu fins no fa gaire, l'Institut d'Estudis Medievals (UAB) ha reposat molts anys en una docta letargia.

Tanmateix, hi ha dues excepcions: la Maioricensis Schola Lullistica, que publica la revista *Studia Lulliana*, però el seu àmbit és restringit a un sol pensador, i l'«Arxiu de Textos Catalans Antics» impulsat per Josep Perarnau [125-126, 157], que publica textos filosòfics, però de manera esporàdica.

A més a més, sobta que la Universitat Ramon Llull, d'inspiració cristiana, no hagi estat capaç de promoure cap centre de recerca en medievalística —amb una dedicació especial a Llull— i, en canvi, tingui adscrita una ufanosa Escola Superior de Disseny (ESDi), dedicada a la moda i aparentment força ben dotada[5]. Deu ser un indici que la societat catalana frisa per anar folgadament a la moda, però se sent engavanyada només de sentir parlar dels seus avantpassats medievals. I, és clar, avui dia, els eclesiàstics tenen una altra feina que respondre a necessitats socials inexistents.

2.2. Personalitats

Seríem injustos si no referíssim la producció d'estudiosos que gairebé aïlladament han treballat per interpretar i difondre la filosofia medieval catalana. No parlem pas d'individus autodidactes ni d'erudits marginals. Tots han estat universitaris d'anomenada i medievalistes competents, però no n'hi ha hagut ni un que hagi tingut seguidors, i tots plegats no configuren cap escola catalana d'estudi de la filosofia medieval. Llurs aportacions resten isolades en el conjunt de la medievalística del nostre àmbit, predominantment històrica i literària.

Tomàs Carreras i Artau (1879-1954) fou probablement un dels primers estudiosos que llegí textos de pensadors catalans de l'edat mitjana amb la mentalitat de medievalista —no és pas irrellevant el seu interès per l'etnografia—. Estudià el pensament franciscà, Llull, Eiximenis i Sibiuda [217] (T. Carreras i Artau, 1968), però la seva gran contribució fou la *Historia de la filosofia cristiana de los siglos* XIII *al* XV [249], que publicà amb el seu germà Joaquim. Han passat els anys i el text ha envellit, però ha esdevingut un clàssic. La presentació que fa del lul·lisme no ha estat superada. Llull hi és considerat un místic enraonat. L'Art és l'enraonament del seu misticisme.

Joaquim Carreras i Artau (1894-1968) es doctorà amb una tesi sobre Duns Escot [103] i edità Arnau de Vilanova [117]. Participà en el Primer Congrés Internacional de Filosofia Medieval (J. Carreras i Artau, 1960), impartí un curs a la Universitat de Lovaina sobre l'aportació hispànica a la filosofia medieval (J. Carreras i Artau, 1962) i presidí, l'any 1964, la Société Internationale pour l'Étude de la Philosophie Médiévale. En col·laboració amb Jordi Rubió i Balaguer i amb Miquel Batllori, fou un dels responsables de les *Obres essencials* de Ramon Llull [139].

5. Segons el seu web, consta de 7 doctors, 10 titulats universitaris i 8 becaris predoctorals.

Jordi Rubió i Balaguer (1887-1982) fou una de les personalitats més destacades de la vida cultural catalana del segle XX. Com a filòleg romanista, exercí el seu mestratge sobretot en els Estudis Universitaris Catalans. Els seus treballs sobre l'obra literària lul·liana recopilats en un volum [161] són especialment valuosos, perquè revelen una gran maduresa crítica.

Bartomeu M. Xiberta (1897-1967), format com a teòleg a Roma, redescobrí i revalorà els mestres carmelitans medievals, sobre els quals publicà un rigorós estudi històric (Xiberta, 1932). Cal destacar especialment la seva monografia sobre el carmelita català Guiu Terrena [175].

Miquel Batllori (1909-2003), llicenciat en Filosofia i Lletres a la Universitat de Barcelona, ingressà a la Companyia de Jesús. Fou professor d'Història Moderna a la Universitat Gregoriana de Roma i director de l'Institut Històric de la Companyia de Jesús. Erudit —però d'interessos molt amplis[6]— i estudiós de vocació universal [269], s'interessà especialment per comprendre la singularitat de Ramon Llull [144] i d'Arnau de Vilanova [117] amb rigor històric.

Eusebi Colomer (1923-2002), format com a jesuïta en la tradició metafísica occidental, assolí un coneixement molt ampli de la història de la filosofia, especialment de l'idealisme alemany, de Heidegger i de Teilhard de Chardin (Terricabras i Lluís Font, 2007). Amb aquest ampli bagatge, estudià el pensament als Països Catalans durant l'edat mitjana i el Renaixement [270, 271], amb un interès especial per l'obra de Ramon Llull i la influència que exercí sobre Nicolau de Cusa [148].

Cal esmentar també el jesuïta Josep Vives (1928), doctor en Teologia i en Filologia Clàssica, hel·lenista i patròleg. Docent, primerament, a la Universitat Autònoma de Barcelona, darrerament, ha estat professor a la Facultat de Teologia de Catalunya. Les seves nombroses traduccions —és l'autor més citat a la relació de publicacions que presentem— constitueixen un exemple d'obra ben feta.

En canvi, la figura de Francesc J. Fortuny (1936-2004) —ben distinta de les precedents— cal examinar-la amb prevenció, tot i els seus lloables esforços organitzatius. Progressivament emboirat de teories historiogràfiques, de concepcions lingüístiques i d'anàlisis socials pretesament innovadores, feia la impressió que prometia més que no era capaç de donar [272]. La seva interpretació d'Ockham [99] no té, probablement, la perspicàcia que li atribuïen els prosèlits del Grup d'Investigació KAL —el temps dirà si aquest grup ha estat un foc d'encenalls—. El fet que una part de l'ensenyament de filosofia medieval a la Universitat de Barcelona i la direcció de la Secció de Filosofia Medieval de la Societat Catalana de Filosofia, filial de IEC, fos encomanada a Miguel Candel, professor de filosofia antiga, indueix a pensar que les autoritats acadèmiques del país trobaven bé que la recerca en filosofia medieval promoguda per Francesc J. Fortuny passés a mans d'algú que no era cap medievalista. I així anem!

6. En són una prova els assaigs de Batllori (1994 i 2000), que constitueixen l'autobiografia d'un intel·lectual.

2.3. Publicacions i col·leccions

Atès que, al llarg del segle XX, la cultura catalana ha hagut de vèncer dificultats de tota mena —recuperació de la llengua culta i d'una certa autonomia política (1900-1935), Guerra Civil (1936-1939), repressió franquista (1940-1975) i transició convulsiva (1976-2000)—, a cop d'ull, podria semblar que el nombre i la diversitat de la producció editorial inventariada (171 traduccions + 88 monografies + 24 obres generals), diversificada en 12 grans períodes temàtics, és mesuradament satisfactòria. Però cal fer algunes precisions per posar aquesta valoració en termes justos.

En primer lloc, cal tenir en compte que un terç d'aquesta producció només és accessible en algunes biblioteques i que un altre terç es troba en dues col·leccions d'abast clos. Tant la col·lecció «Clàssics del Cristianisme» (25% de la llista bibliogràfica) com la col·lecció «Textos Filosòfics» (10% d'aquesta llista) foren projectades per a 100 títols, assolits els quals el consell editor de la col·lecció es dissolgué, i les editorials només les mantindran en llur catàleg per un cert temps. No hi haurà, doncs, segones edicions revisades ni títols nous que complementin els editats. Les dues col·leccions —resultat d'una subvenció institucional volgudament limitada en el temps— decauran a poc a poc, desapareixeran i els volums que en quedin s'escamparan per les llibreries de vell.

En segon lloc, cal remarcar que hi ha ben pocs tractats d'una certa envergadura traduïts totalment. No n'hi ha hagut cap sobre lògica medieval que hagi estat traduït de manera completa —el *Tractatus* de Pere Hispà, per exemple, o la *Summa logicae* d'Ockham—. Tampoc no ha estat traduït cap text de gramàtica modista ni cap de filosofia política —per exemple, el *Defensor pacis* de Marsili de Pàdua—. En la programació inicial, la col·lecció «Textos Filosòfics» preveia un volum intitulat *Gramàtica, retòrica i dialèctica a l'edat mitjana*, però la col·lecció es va interrompre al títol 96 sense ni tan sols haver-ne pogut preparar l'edició. Cal admetre, però, que les dificultats econòmiques per tirar endavant aquesta mena d'edicions són, sovint, insuperables.

Això no obstant, el nombre de les col·leccions que són de temàtica medieval o que acullen textos d'aquella època —de durada més o menys llarga i de pretensions més o menys ambicioses— sorgides entre els anys 1920 i 1936, com també el nombre de les col·leccions aparegudes posteriorment, és remarcable.

BAF: Biblioteca d'Ascètica Franciscana [94, 95].
BETMB: Biblioteca Escriny de Textos Medievals Breus [92, 132, 222].
BHC: Biblioteca Hebraico-Catalana [82, 83, 88].
BPhMAC: Bibliotheca Philosophorum Medii Aevi Cataloniae [89, 172, 173, 174, 176].
ClCr: Clàssics del Cristianisme [2, 3, 5, 7, 9, 10, 11, 18, 19, 20, 21, 23, 24, 28, 37, 46, 49, 51, 52, 54, 56, 58, 65, 68, 72, 75, 76, 81, 97, 106, 109, 129, 131, 133, 167, 168, 169, 170, 171, 180, 210, 223, 225, 234, 237, 240, 243, 247, 248].

CSJ: Col·lecció Sant Jordi [32, 33, 35, 179, 257].
ENC: Els Nostres Clàssics [73, 79, 116, 117, 181, 187, 196, 198, 205, 207, 211, 217, 218].
ExSch: Exemplaria Scholastica [63, 250, 274].
FBM: Fundació Bernat Metge [1, 12, 13, 14, 15, 16, 27, 38, 41, 48, 57, 74].
NEORL: Nova Edició de les Obres de Ramon Llull [141].
ORL: Obres de Ramon Llull [138].
TF: Textos Filosòfics [6, 26, 36, 40, 47, 60, 64, 85, 91, 96, 99, 100, 102, 110, 111, 128, 224, 238, 244].
TOLRL: Traducció de l'Obra Llatina de Ramon Llull [142].

Respecte a la distribució de la llista bibliogràfica en períodes temàtics, reconeixem que la divisió podria haver estat perfectament una altra. Alguns grups temàtics són força clars —«Patrística grega i filosofia» i «Patrística llatina i filosofia», per exemple—, d'altres són més problemàtics —«Pensament laïcal» i «Religiositat i humanisme incipient», per exemple—. Més que res, hem fet aquestes divisions per posar en relleu la diversitat de temàtiques que cobreix l'ambigua expressió *pensament medieval* i, molt especialment, perquè aparegués la secció «Pensament laïcal» —la que aplega textos sorgits dels mitjans seglars, cultes però no escolàstics—, un pensament habitualment negligit en l'ensenyament acadèmic de la filosofia medieval (Batalla, 2008).

Finalment, alguns mots sobre la bibliografia lul·liana. Els textos catalans de Llull publicats solts o que formin part d'una col·lecció són tan nombrosos, i els estudis sobre la figura de Llull són tan copiosos, que només l'intent d'incloure'n una part a la llista l'hauria esgavellada. Hem optat, doncs, per una escarida selecció que presenti els diversos lul·lismes, sense excloure'n cap per desavinences ideològiques. Així, una tesi no gens fonamentada [162] i una obra minuciosa però merament descriptiva [145] —totes dues exponents del «lul·lisme secular»[7]— figuren al costat de solvents assaigs interpretatius [148, 152, 154, 155, 160]. Tanmateix, sorprèn que cap representant del «lul·lisme secular» no aparegui com a traductor o estudiós d'alguna obra de lògica medieval. No és pas inversemblant que aquest fet pugui ésser un inquietant indici que una de les condicions necessàries per sostenir que Llull és l'inventor d'un «artefacte lògic», superior a la lògica aristotèlica, és la incompetència en lògica medieval.

Quant a la «Nova Edició de les Obres de Ramon Llull» [141], sobta l'entestament dels editors a sostenir que una edició és més científica com més diplomàtica és. De criteris d'edició, n'hi ha molts, tots amb avantatges i amb inconvenients. L'edició diplomàtica dóna prioritat a la singularitat d'un copista —una singularitat que pot no reflectir la manera com escrivia l'autor del text copiat— i no afavoreix gens la lectura de qui no és expert en paleografia.

7. Segons els lul·listes seculars, l'Art és un sistema lògic i epistemològic plenament consistent —fins i tot superior a l'órganon aristotèlic—, vàlid al marge de les preocupacions cristianes de Llull. Cf. la crítica de Batalla (2010) a aquesta tesi inversemblant.

D'altra banda, un mínim de regularitat ortogràfica sembla necessari si hom vol fer glossaris lul·lians útils per als estudiosos[8] o si hom es veu obligat a citar en un mateix treball textos presos d'edicions diverses. És clar que la transcripció fidedigna del manuscrit és el primer pas d'una edició crítica, però potser no és tan clar que aquest primer pas hagi d'ésser necessàriament l'únic i, doncs, el definitiu.

3. Traduccions i monografies

3.1. Patrística grega i filosofia

[1] Basili el Gran. *Als joves sobre la utilitat de la literatura grega*. Ed., intr. i trad. de Josep O'Callaghan. FBM 231. Barcelona: Alpha, 1985.
[2] — *Sobre l'Esperit Sant*. Intr. de Josep Vives i trad. de Josep O'Callaghan. ClCr 19. Barcelona: Proa, 1991.
[3] Climent d'Alexandria. *El pedagog*. Intr. i trad. de Pere Riutort. ClCr 95. Barcelona: Proa, 2003.
[4] Diàdoc de Fòtice. *Els cent consells espirituals del pare Diadoc*. Intr. i trad. de Josep Vives. Barcelona: Claret, 1981.
[5] — *Cent capítols pràctics de coneixement i de discerniment espiritual*. Intr. de Placide Deseille i trad. de Josep Vives. Dins *Filocàlia.* ClCr 50/1. Barcelona: Proa, 1991, p. 229-279.
[6] Dionisi Areopagita. *Dels noms divins. De la teologia mística*. Intr. i trad. de Josep Batalla. TF 39. Barcelona: Laia, 1986.
[7] — *La jerarquia celestial. La jerarquia eclesiàstica*. Intr. i trad. de Josep Vives. ClCr 49. Barcelona: Proa, 1994.
[8] Josep Vives. «Dionisi Areopagita». Dins [276], p. 205-240.
[9] Evagri Pòntic. *Cent cinquanta capítols sobre la pregària*. Intr. i trad. de Josep Vives. Dins *Filocàlia.* ClCr 50/1. Barcelona: Proa, 1994, p. 54-75.
[10] Gregori de Nazianz. *Discursos teològics*. Intr. i trad. de Montserrat Camps i Gaset. ClCr 12. Barcelona: Proa, 1990.
[11] Gregori de Nissa. *Vida de Moisès*. Intr. i trad. de Josep Vives. ClCr 23. Barcelona: Proa, 1991.
[12] — *Discurs catequètic*. Ed., intr. i trad. de Josep Vives. FBM 325. Barcelona: Alpha, 2001.
[13] — *Homilies sobre el Càntic dels Càntics*. Ed., intr. i trad. de Josep Vives. FBM 339-340. Barcelona: Alpha, 2003.
[14] — *Homilies sobre el parenostre. Homilies sobre les benaurances*. Ed., intr. i trad. de Josep Vives. FBM 347. Barcelona: Alpha, 2005.
[15] — *La virginitat*. Ed. i trad. de Josep Vives. FBM 356. Barcelona: Alpha, 2006.

8. Cf. Colom Mateu (1982-1985), vol. 4, on el terme *raó* té com a mínim 10 entrades: «ració», «rahó», «rahon», «raó», «raon», «rasó», «rauó», «rayzó», «rayzós», «resó». És de doldre que una obra que podria ésser un lèxic temàtic acabi essent un repertori de grafies aberrants que no faciliten gens la comprensió dels conceptes bàsics en el pensament de Llull.

[16] — *La professió del cristià. La perfecció. Vida de Macrina*. Ed., intr. i trad. de Josep Vives. FBM. 364. Barcelona: Alpha, 2008.
[17] Montserrat Camps Gaset. «Gregori de Nissa». Dins [275], p. 147-174.
[18] Irineu de Lió. *Exposició de la predicació apostòlica*. Intr. i trad. de Josep Vives. ClCr 5. Barcelona: Proa, 1989.
[19] Isaac de Nínive. *Centúries sobre el coneixement*. Intr. de Sabino Chialà i trad. de Manel Nin. ClCr 99. Barcelona: Proa, 2005.
[20] Joan Damascè. *Exposició acurada de la fe ortodoxa*. Intr. i trad. de Manuel Balasch. ClCr 30. Barcelona: Proa, 1992.
[21] Justí. *Apologies*. Intr. de Josep Martí i Aixelà i trad. de Jaume Sidera. Dins *Apologetes del segle* ii. ClCr 41. Barcelona: Proa, 1993.
[22] Josep Batalla. «Justí el Filòsof». Dins [276], p. 53-74.
[23] Màxim el Confessor. *Centúries sobre l'amor*. Intr. de Josep Vives i trad. de Samuel Sais. ClCr 80. Barcelona: Proa, 2000.
[24] Melitó de Sardes. *Sobre la Pasqua*. Intr. i trad. de Josep Vives. ClCr 5. Barcelona: Proa, 1989.
[25] Orígenes. *Homilies sobre el* Càntic dels Càntics. Intr i trad. de Jaume Riera i Sans. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1979.
[26] — *Tractat sobre els principis*. Intr. i trad. de Josep Rius-Camps. TF 49. Barcelona: Laia, 1988.
[27] — *Tractat sobre els principis*. Ed., intr. i trad. de Josep Rius-Camps. FBM 309-310. Barcelona: Alpha, 1998.
[28] — *Comentari al* Càntic dels Càntics. Intr. i trad. de Josep Rius-Camps. ClCr 98. Barcelona: Proa, 2004.
[29] Josep Rius-Camps. *El dinamismo trinitario en la divinización de los seres racionales*. Roma: Pontificium Institutum Studiorum Orientalium, 1970.
[30] — *El Peri Archon d'Orígenes, radiografia del primer tractat de teologia dogmàtico-sapiencial*. Barcelona: Facultat de Teologia de Barcelona, 1985.
[31] — «Orígenes». Dins [276], p. 119-146.

3.2. Patrística llatina i filosofia

[32] Agustí d'Hipona. *Sermons* (antologia). Sel. i trad. de Joaquim Balcells. CSJ 4. Barcelona: Barcino, 1926.
[33] — *Confessions*. Intr. de Carles Cardó i trad. de Rossend Llates. CSJ 16, 19, 22, 25. Barcelona: Barcino, 1928-1929.
[34] — *Confessions*. Intr. i trad. de Josep M. Llovera. Barcelona: Gustau Gili, 1930.
[35] — *La ciutat de Déu* [llibres 1-3]. Intr. i trad. de Xavier d'Olot. CSJ 29-30. Barcelona: Barcino, 1932.
[36] — *Soliloquis*. Intr. i trad. de Joan Pegueroles. TF 10. Barcelona: Laia, 1982.
[37] — *Confessions*. Intr. i trad. de Miquel Dolç. ClCr 9. Barcelona: Proa, 1989.

[38] — *Dels acadèmics*. Ed., intr. i trad. de Josep Batalla. FBM 271. Barcelona: Alpha, 1991.
[39] — *Catequitzar amb alegria. Com cal catequitzar els principiants*. Intr. i trad. de Miquel Estradé. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1995.
[40] — *La Trinitat*. Intr. i trad. de Jaume Medina. TF 86. Barcelona: Edicions 62, 2001.
[41] Josep Batalla. *Introducció a la lectura d'Agustí*. FBM 270. Barcelona: Alpha, 1991.
[42] — «Agustí d'Hipona». Dins [276], p. 175-203.
[43] Henri-Irénée Marrou. *Sant Augustí i l'agustinisme*. Barcelona: Edicions 62, 1967.
[44] Joan Pegueroles. *El pensamiento filosófico de san Agustín*. Barcelona: Labor, 1972.
[45] — *San Agustín. Un platonismo cristiano*. Barcelona: Promociones y Publicaciones Universitarias, 1985.
[46] Ambròs de Milà. *Els deures*. Intr. i trad. de Pere Villalba i Varneda. ClCr 32. Barcelona: Proa, 1992.
[47] Boeci. *Consolació de la filosofia*. Intr. i trad. de Valentí Fàbrega i Escatllar. TF 53. Barcelona: Laia, 1989.
[48] — *Consolació de la filosofia*. Ed., intr. i trad. de Valentí Fàbrega i Escatllar. FBM 332. Barcelona: Alpha, 2002.
[49] — *Opuscles teològics*. Intr. de Josep Torné i Cubells i trad. de Teresa Pintó i Cornellana. ClCr 66. Barcelona: Proa, 1997.
[50] Evangelista Vilanova. «Boeci». Dins [276], p. 243-256.
[51] Cassiodor. *Sobre l'ànima*. Intr. de Josep Torné i Cubells i trad. de Teresa Pintó i Cornellana. ClCr 66. Barcelona: Proa, 1997.
[52] Ireneu de Lió. *Exposició de la predicació apostòlica*. Intr. i trad. de Josep Vives. ClCr 5. Barcelona: Proa, 1989.
[53] Alexandre Olivar. «Ireneu de Lió». Dins [276], p. 75-94.
[54] Joan Cassià. *Conferències (ix-xii)*. Intr. Víctor Codina i trad. Josep Torras. ClCr 94. Barcelona: Proa, 2003.
[55] Minuci Fèlix. *Octavi*. Intr. i trad. de Xavier d'Olot. Barcelona: Llibreria Barcelona, 1931.
[56] — *Octavi*. Dins *Apologetes del segle* ii. Intr. de Josep Martí i Aixelà i trad. de Xavier d'Olot. ClCr 41. Barcelona: Proa, 1993.
[57] Tertul·lià. *Apologètic*. Ed. i trad. de Miquel Dolç. FBM 137. Barcelona: Alpha, 1960.
[58] — *Sobre el baptisme i altres escrits* [*Sobre l'oració. Sobre la penitència. Contra Pràxees*]. Intr. de Jaume Fàbregas i trad. de Jaume Fàbregas i Andreu Soler. ClCr 6. Barcelona: Proa, 1989.
[59] Joan Torra. «Tertul·lià». Dins [276], p. 97-118.

3.3. Alta edat mitjana i renaixement del segle XII

[60] Pere Abelard. *Ètica. Història de les meves dissorts*. Intr. i trad. de Josep Batalla. TF 71. Barcelona: Edicions 62, 1996.

[61] Lluís Nicolau d'Olwer. *Pere Abelard, un humanista del segle* XII. [Ed. arranjada per Josep Batalla a partir dels textos mecanografiats que es troben a Arxiu de l'IEC.] Santa Coloma de Queralt: Obrador Edèndum [en preparació].

[62] Evangelista Vilanova. «Abelard». Dins [276], p. 291-314.

[63] Abelard i Heloïsa. *Lletres d'amor i de consolació*. Intr. i trad. de Josep Batalla. ExSch 2. Santa Coloma de Queralt: Obrador Edèndum, 2005.

[64] Anselm de Canterbury. *Obres escollides* [*Monologion. Proslogion. De la veritat. De la llibertat d'albir*]. Intr. i trad. de Josep Batalla. TF 47. Barcelona: Laia, 1988.

[65] — *Per què Déu es va fer home?* Intr. i notes de Josep Manuel Udina i Cobo i trad. de Jaume Medina. ClCr 34. Barcelona: Proa, 1992.

[66] Josep Manuel Udina i Cobo. «Anselm de Canterbury». Dins [276], p. 55-74.

[67] Bernat de Claravall. *De la consideració*. Intr. i trad. d'Ambròs M. Busquets. Montserrat: Impremta del Monestir, 1934.

[68] — *La consideració*. Intr. d'Agustí Altisent i trad. de Genís Vilardell. ClCr 10. Barcelona: Proa, 1989.

[69] Miquel Siguan Soler. *La psicología del amor en los cistercienses del siglo* XII. Abadia de Poblet: Publicacions de l'Abadia de Poblet, 1992.

[70] Bernat Silvestre.

Francisco Tauste Alcocer. *Opus naturae. La influencia del Timeo en la cosmografia de Bernardo Silvestre*. Barcelona: Promociones y Publicaciones Universitarias, 1995.

[71] Duoda. *De mare a fill. Escrits d'una dona del segle* IX. Intr. i trad. de Mercè Otero i Vidal. Barcelona: LaSal. Edicions de les Dones, 1989.

[72] — *Manual per al seu fill*. Intr. i trad. de Mercè Otero i Vidal. ClCr 97. Barcelona: Proa, 2004.

[73] Gregori el Gran. *Diàlegs* [traducció medieval]. Ed. de Jaume Bofarull, Amadeu Soberanas i Antoni Badia i Margarit. ENC-A 31-32 i 97. Barcelona: Barcino, 1931 i 1968.

[74] — *Diàlegs*. Ed. de Manuel Balasch, intr. d'Alexandre Olivar i trad. de Narcís Xifra. FBM 260 i 269. Barcelona: Alpha, 1989 i 1991.

[75] — *Regla pastoral*. Intr. i trad. d'Antoni Deig. ClCr 21. Barcelona: Proa, 1991.

[76] Hildegarda de Bingen. *Llibre de les obres divines*. Intr. de Rosa M. Piquer i Pomés i trad. d'Isabel Segarra i Añón. ClCr 65. Barcelona: Proa, 1997.

[77] Victoria Cirlot i Blanca Garí. *La mirada interior. Escritoras místicas y visionarias en la Edad Media*. Barcelona: Martínez Roca, 1999.

[78] Rosa Maria Piquer i Pomés. *Hildegarda de Bingen: Un missatge per al nostre temps*. Barcelona: Cristianisme i Justícia, 2004.

[79] Hug de Sant Víctor. *De arra de anima*. Traducció medieval dins Antoni Canals. *Scipió i Aníbal. De providència. De arra de ànima*. Ed. de Martí de Riquer. ENC-A 49. Barcelona: Barcino, 1935.

[80] Ricard de sant Víctor. *Tractat dels quatre graus de la caritat*. Barcelona: L'Arxiu. Llibreria de Joan Batlle, 1905.
[81] — *De la Trinitat*. Intr. i trad. de Josep Batalla. ClCr 22. Barcelona: Proa, 1991.

3.4. Tradicions jueva i aràbiga

[82] Abraham bar Hiià. *Llibre revelador* (*Megil·lat Hamegal·lè*). Intr. de Juli Gutmann i trad. de Josep Millàs i Vallicrosa. BHC 1. Barcelona: Alpha, 1929.
[83] — *Llibre de geometria* (*Hibbur hameixihà uehatixbòret*). Intr. de Miquel Gutmann i trad. de Josep Millàs i Vallicrosa. BHC 3. Barcelona: Alpha, 1931.
[84] — *La obra enciclopédica Yĕsodé ha-tĕbuná u-migdal ha-ĕmuná*. Ed., intr. i trad. de Josep Millàs i Vallicrosa. Barcelona: CSIC, 1952.
[85] Averrois. *Destrucció de la Destrucció* (antologia). Intr. i trad. de Josep Puig Montada. TF 59. Barcelona: Edicions 62, 1991.
[86] — *L'ensorrament de l'Ensorrament* (antologia). Intr. i trad. de Josep Puig Montada. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona / Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2005.
[87] *Disputa de Barcelona de 1263 entre mestre Mossé de Girona i fra Pau Cristià*. Intr. de Jaume Riera i Sans i trad. d'Eduard Feliu. Barcelona: Columna, 1985.
[88] Josep ben Meïr Ibn Sabara. *Llibre d'ensenyaments delectables*. Intr. i trad. d'Ignasi González-Llubera. BHC 2. Barcelona: Alpha, 1931.
[89] Judà ha-Leví. *Llibre de la refutació i la prova de la religió menyspreada* (*Llibre del Kuzari*). Intr. i trad. de Rosa Planas i del rabí Jordi Gendra. BPhMAC. Santa Coloma de Queralt: Obrador Edèndum [en preparació].
[90] *Llibre de la creació* (פסר יצירה). Ed., intr. i trad. de Manuel Forcano. Barcelona: Fragmenta, 2012.
[91] Maimònides. *De la guia dels perplexos i altres escrits* [*Del tractat de lògica. Del codi o Mishné Torà. Del comentari a la Misnà. Carta als savis de Provença*] (antologia). Intr. i trad. d'Eduard Feliu. TF 41. Barcelona: Laia, 1986.
[92] *La mort d'Aristòtil. Versió quatre-centista del* Liber de pomo. Intr. i ed. de Jaume Riera i Sans. BETMB 1. Sant Boi de Llobregat: Edicions del Mall, 1981.
[93] *La saviesa dels pares d'Israel* (מסכת אבות). *El tractat Abot de la Misnà*. Intr. de Jordi Sidera i trad. de Joan Ferrer. Barcelona: Fragmenta, 2010.

3.5. Escolàstics: segles xiii *i* xiv

[94] Bonaventura de Bagnoregio. *Les cinc festivitats de l'infant Jesús*. Intr. i trad. d'Antoni M. de Barcelona. BAF 2. Barcelona: Foment de Pietat Catalana, 1922.

[95] — *Cep místic o Tractat de la passió de nostre senyor Jesucrist*. Intr. d'Antoni M. de Barcelona i trad. de J. C. d'I. BAF 3. Barcelona: Foment de Pietat Catalana, 1922.

[96] — *Obres escollides* [*Itinerari de l'esperit cap a Déu. Reducció de les ciències a la teologia. Qüestions disputades. Breviloqui. Col·lacions sobre l'Hexaèmeron*] (antologia). Intr. i trad. de Pere Villalba i Varneda. TF 44. Barcelona: Laia, 1986.

[97] — *Soliloqui i altres escrits [Soliloqui sobre els quatre exercicis mentals. La triple vida o l'incendi d'amor. L'arbre de la vida]*. Intr. i trad. d'Agustí Boadas. ClCr 44. Barcelona: Proa, 1994.

[98] Agustí Boada. «Bonaventura de Bagnoregio». Dins [276], p. 315-342.

[99] Guillem d'Ockham. *Breviloqui sobre el principat tirànic*. Intr. i trad. de Francesc J. Fortuny. TF 5. Barcelona: Laia, 1981.

[100] — *Antologia filosòfica*. Intr. i trad. de Josep Batalla. TF 92. Barcelona: Edicions 62, 2003.

[101] Josep Batalla. «Guillem d'Ockham». Dins [276], p. 481-507.

[102] Joan Duns Escot. *Del primer principi i altres escrit*s [*Lectura i comentari als Llibre de les sentències. Qüestions sobre la Metafísica d'Aristòtil.* Reportatio *parisenca*] (antologia). Intr. i trad. de Josep Batalla. TF 84. Barcelona: Edicions 62, 2000.

[103] Joaquim Carreras i Artau. *La doctrina de los universales en Juan Duns Scot. Una contribución a la història de la lógica en el siglo* xiii. Vic: Editorial Seràfica, 1931.

[104] Josep Pijoan. *Joan Duns Escot. Mestre de l'amor i doctor de Maria*. Barcelona: Província franciscana de Catalunya, 1992.

[105] Josep Batalla. «Joan Duns Escot». Dins [276], p. 401-426.

[106] Ramon de Penyafort. *Summa de penitència. Cartes i documents*. Intr. de Llorenç Galmés i trad. de Jaume Fàbregas. ClCr 75. Barcelona: Proa, 2002.

[107] Ferran Valls i Taberner. *Sant Ramon de Penyafort*. Intr. de Josep M. Font i Rius. Barcelona: La Formiga d'Or, 1996.

[108] Roger Bacon.

Agustí Boadas i Llavat. *Roger Bacon: subjectivitat i ètica*. Barcelona: Facultat de Teologia de Catalunya / Herder, 1996.

[109] Tomàs d'Aquino. *Compendi de teologia*. Intr. d'Evangelista Vilanova i trad. de Ventura Sellas. ClCr 13. Barcelona: Proa, 1990.

[110] — *Antologia metafísica* [*De l'ens i l'essència* i textos diversos]. Sel. i intr. de Francesc Canals Vidal i trad. d'Antoni Prevosti Monclús. TF 84. Barcelona: Edicions 62, 1991.

[111] — *De les passions de l'ànima* (*Summa teològica, I-II, qq. 22-48*). Intr. i trad. de Josep Batalla. TF 61. Barcelona: Edicions 62, 1992.

[112] *Miscel·lània tomista*. Volum extraordinari d'*Estudis Franciscans*, 18 (1924).

[113] Jaume Bofill Bofill. *La escala de los seres o el dinamismo de la perfección*. Barcelona: Publicaciones Cristiandad, 1950.

[114] Marie-Dominique Chenu. *Sant Tomàs d'Aquino avui*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1974.

[115] Josep M. Rovira Belloso. «Tomàs d'Aquino». Dins [276], p. 343-361.

3.6. Pensament laïcal

[116] Albertà de Brescia. *Llibre de consolació i de consell* (trad. medieval). Ed. de Giuseppe E. Sansone. ENC-A 94. Barcelona: Barcino, 1965.

[117] Arnau de Vilanova. *Obres catalanes*. Intr. de Joaquim Carreras i Artau i ed. de Miquel Batllori. ENC-A 53-54 i 55-56. Barcelona: Barcino, 1947, vol. 1: «Escrits religiosos», vol. 2: «Escrits mèdics».

[118] — *De ultimis temporibus saeculi. Antologia mínima de textos escatològics sobre la fi del món*. Intr. i trad. de Jordi Castells-Cambray. Santa Coloma de Gramanet: Casal del Mestre, 1999.

[119] — *La prudència de l'escolar catòlic i altres escrits [Significat del tetragràmmaton. El misteri de les campanes de l'Església. Art de la filosofia catòlica. L'imitador de Crist sobre les coses que convenen a l'home]*. Intr. de Jaume Mensa i trad. de Jordi Raventós. ClCr 93. Barcelona: Proa, 2002.

[120] Salvador de les Borges. *Arnau de Vilanova moralista*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1957.

[121] Jaume Mensa i Valls. *Arnau de Vilanova, espiritual. Guia bibliogràfica*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1993.

[122] — *Arnau de Vilanova*. Barcelona: Rafael Dalmau, 1997.

[123] — *Les raons d'un anunci apocalíptic. La polèmica escatològica entre Arnau de Vilanova i els filòsofs i teòlegs professionals (1297-1305): anàlisi dels arguments i de les argumentacions*. Barcelona: Facultat de Teologia de Catalunya, 1998.

[124] — *Arnau de Vilanova i les teories medievals de l'amor*. Barcelona: Cruïlla, 2012.

[125] Josep Perarnau. *L'*Alia informatio beguinorum *d'Arnau de Vilanova*. Barcelona: Facultat de Teologia de Catalunya, 1978.

[126] — *Tres textos d'Arnau de Vilanova i un en defensa seva*. Barcelona: Facultat de Teologia de Catalunya, 2002.

[127] Francesco Santi. *Arnau de Vilanova. L'obra espiritual*. València: Diputació Provincial de València, 1987.

[128] Mestre Eckhart. *Obres escollides* [*Qüestió disputada. Pròleg a l'Opus tripartitum. De l'home noble. El llibre del consol diví. Sis sermons*]. Intr. i trad. de Josep Batalla. TF 21. Barcelona: Laia, 1983.

[129] — *Comentari al pròleg de l'Evangeli de Joan*. Intr. d'Amador Vega i trad. de Joan Bellès. ClCr 89. Barcelona: Proa, 2002.

[130] Amador Vega. «Mestre Eckhart». Dins [276], p. 457-480.

[131] *El núvol del no-saber* (Anònim anglès del segle xiv). Intr. de Josep Vives i trad. de Josep Sales. ClCr 29. Barcelona: Proa, 1992.

[132] *Espill de consciència. Text doctrinal del segle* xiv. Ed. d'Emili Casanova. BETMB 2. Sant Boi de Llobregat: Edicions del Mall, 1982.

[133] Juliana de Norwich. *Llibre de les revelacions de l'amor diví*. Intr. de Blanca Garí i trad. de Marta Pessarodona i Rosa M. Piquer. ClCr 90. Barcelona: Proa, 2002.

[134] Jafudà Bonsenyor. *Llibre de saviesa*. Intr. i ed. de Gabriel Llabrés i Quintana. Barcelona: Biblioteca Catalana, Segle XIII, 1908.

[135] — *Llibre de doctrina*. Intr. i ed. de Josep M. Solá-Solé. Barcelona: Borràs Edicions, 1977.
[136] — *Llibre de saviesa*. Intr. i ed. de Josep-David Garrido i Valls. València: Edicions Tres i Quatre, 2009.
[137] Ramon Llull. *Obras de Ramón Llull*. Ed. de Jeroni Rosselló. Palma de Mallorca: Tipografia Hijas de Colomar, 1901-1903, 3 vol.
[138] — *Obres de Ramon Llull*. Ed. de Jeroni Rosselló i Salvador Galmés. Palma de Mallorca: Diputació Provincial de Balears / Institut d'Estudis Catalans, 1906-1950, 21 vol.
[139] — *Obres essencials*. Ed. de Miquel Batllori, Joaquim Carreras Artau i Jordi Rubió i Balaguer. Barcelona: Selecta, 1957-1960, 2 vol.
[140] — *Obres selectes de Ramon Llull*. Ed. d'Antoni Bonner. Palma de Mallorca: Moll, 1989, 2 vol.
[141] — *Nova Edició de les Obres de Ramon Lull*. Ed. d'Antoni Bonner i Albert Soler. Palma de Mallorca: Patronat Ramon Lulll, 1990–, 12 vol.
[142] — *Traducció de l'Obra Llatina de Ramon Llull*. Ed. de Josep Batalla i Alexander Fidora. Santa Coloma de Queralt: Obrador Edèndum, 2006–, 3 vol.
[143] Lola Badia. *Teoria i pràctica de la literatura en Ramon Llull*. Barcelona: Quaderns Crema, 1992.
[144] Miquel Batllori. *Ramon Llull i el lul·lisme*. Obra completa 2. València: Edicions Tres i Quatre, 1993.
[145] Antoni Bonner. *L'Art i la lògica de Ramon Llull. Manual d'*ús. Barcelona: Universitat de Barcelona; Palma de Mallorca: Universitat de les Illes Balears, 2012.
[146] Salvador Bové. *El sistema científico luliano. Ars magna. Exposición* y crítica. Barcelona: Tipografia Catòlica, 1908.
[147] — *Santo Tomàs de Aquino y el descenso del entendimiento. Plat*ón y *Aristóteles harmonizados por el beato Raimundo Lulio*. Barcelona: Subirana, 1913.
[148] Eusebi Colomer. *Nikolaus von Kues und Raimund Llull. Aus Handschriften der Kueser Bibliothek*. Berlín: De Gruyter, 1961.
[149] Roger Friedlein. *El di*àleg en Ramon Llull: L*'expressió literària com a estratègia apologètica*. Barcelona: Universitat de Barcelona; Palma de Mallorca: Universitat de les Illes Balears, 2011.
[150] Salvador Galmés i Sanxo. *Escrits sobre Ramon Llull*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1990.
[151] — *Lul·lisme*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1990.
[152] Jordi Gayà. *La teoria luliana de los correlativos: Historia de su formación conceptual*. Palma de Mallorca: Impresos Lope, 1979.
[153] Jocelyn N. Hillgarth. *Ramon Llull i el naixement del Lul·lisme*. Barcelona: Curial / Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1998.
[154] Armand Llinarés. *Ramon Llull*. Barcelona: Edicions 62, 1968.
[155] Carles Llinàs. *Ars angelica: La gnoseologia de Ramon Llull*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2000.
[156] — «Ramon Llull». Dins [276], p. 362-399.

[157] Josep Perarnau. *Catàleg dels manuscrits lul·lians medievals de la Bayerische Staatsbibliotek de Munic*, vol. 1: «Textos catalans», vol. 2: «Textos llatins». Barcelona: Facultat de Teologia de Catalunya, 1986-1992.
[158] — *De Ramon Llull a Nicolau Eimeric*. Barcelona: Facultat de Teologia de Catalunya, 1997.
[159] Robert D. F. Pring-Mill. *Estudis sobre Ramon Llull*. Barcelona: Curial / Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1991.
[160] Josep E. Rubio. *Les bases del pensament de Ramon Llull. Els orígens de l'Art lul·liana*. València: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana; Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1997.
[161] Jordi Rubió i Balaguer. *Ramon Llull i el lul·lisme*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1985.
[162] Josep M. Ruiz Simon. *L'Art de Ramon Llull i la teoria escolàstica de la ciència*. Barcelona: Quaderns Crema, 1992.
[163] Lluís Sala-Molins. *La philosophie de l'amour chez Raymond Lulle*. París / La Haia: Mouton, 1974.
[164] Amador Vega. *Ramon Llull y el secreto de la vida*. Madrid: Siruela, 2002.
[165] Joaquim Xirau. *Vida y obra de Ramon Llull*. Mèxic: Orion, 1947.
[166] Frances A. Yates. *Assaigs sobre Ramon Llull*. Barcelona: Empúries, 1985.
[167] Margarida Porete. *L'espill de les ànimes simples*. Intr. de Blanca Garí i trad. de Rosamaria Aguadé. ClCr 85. Barcelona: Proa, 2001.
[168] Jan van Ruusbroec. *L'ornament de les noces espirituals*. Intr. de Paul Verdeyen i trad. de Pep Orriols. ClCr 37. Barcelona: Proa, 1993.

3.7. Tradició bizantina

[169] Nicolau Cabàsilas. *La vida en Crist*. Intr. d'Antonis Fyrigos i trad. de Nolasc del Molar. ClCr 42. Barcelona: Proa, 1993.
[170] *Filocàlia*. Intr. de Placide Deseille. ClCr 50. Barcelona: Proa, 1991, 2 vol.
[171] Simeó el Nou Teòleg. *Himnes*. Intr. de Pablo Argárate i trad. d'Ernest Marcos i Montserrat Camps i Gaset. ClCr 96. Barcelona: Proa, 2003.

3.8. Escolàstica tardana

[172] Vicent Ferrer. *Quaestio de unitate universalis*. Ed. de Alexander Fidora i Mauro Zonta i trad. de Josep Batalla. BPhMAC 1. Santa Coloma de Queralt: Obrador Edèndum, 2010.
[173] — *De suppositionibus*. Intr. i trad. de Josep Batalla i ed. de Josep Batalla i Elena de la Cruz Vergari. BPhMAC 4. Santa Coloma de Queralt: Obrador Edèndum [en preparació].
[174] Guiu Terrena. *Confutatio errorum quorundam magistrorum*. Intr. d'Alexander Fidora i ed. i trad. d'Alexander Fidora, Celia Lopez Alcalde i Josep Batalla. BPhMAC 3. Santa Coloma de Queralt: Obrador Edèndum, 2014.

[175] Bartomeu Xiberta. *Guiu Terrena carmelita de Perpinyà*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1932.
[176] Pere Tomàs. *Tractatus brevis de modis distinctionum*. Intr. de Claus A. Andersen, ed. de Celia Lopez Alcalde i trad. de Josep Batalla. BPhMAC 2. Santa Coloma de Queralt: Obrador Edèndum, 2011.

3.9. Religiositat i humanisme incipient

[177] Giordano Bruno.
Josep Casals. *L'entusiasme i l'acció. Giordano Bruno i la crisi del Renaixement*. Barcelona: Edicions 62, 1988.
[178] Antoni Canals. *Scala de contemplació*. Ed. de Joan Roig Gironella. Barcelona: Fundació Balmesiana, 1975.
[179] Caterina de Siena. *Cartes i pensaments.* Intr. i trad. de Tomàs Garcés. CSJ 13. Barcelona: Barcino, 1927.
[180] — *Diàleg de la divina providència*. Intr. de Llorenç Galmés i trad. de Mercè Ubach. ClCr 38. Barcelona: Proa, 1993.
[181] Dante Alighieri. *Divina comèdia*. Trad. medieval d'Andreu Febrer i ed. d'Ana Maria Gallina. ENC-A 106, 107, 112, 116, 120, 124. Barcelona: Barcino, 1974-1988.
[182] — *La Divina Comèdia*. Trad. i com. de Josep M. de Sagarra. Barcelona: Alpha, 1955.
[183] — *De vulgari eloquentia*. Intr. de Mirko Tavoni i ed. i trad. de Pep Gómez Pallarès. Vic: Eumo; Girona: Universitat de Girona, 1995.
[184] — *Divina comèdia*. Intr. i trad. de Joan Francesc Mira. Barcelona: Proa, 1995.
[185] — *La vida nova.* Intr. i trad. de Manuel de Montoliu. Barcelona: La Rosa dels Vents, 1937; reedició Barcelona: Quaderns Crema, 1999.
[186] Alfons Garrigós. «Dante Alighieri». Dins [276], p. 427-456.
[187] Francesc Eximenis. *Regiment de la cosa pública.* Ed. de Daniel de Molins de Rei. ENC-A 13. Barcelona: Barcino, 1927.
[188] — *La societat catalana al segle* xiv (antologia). Ed. de Jill Webster. Barcelona: Edicions 62, 1967.
[189] — *Llibre de les dones*. Ed. de Frank Naccarato i Joan Coromines. Barcelona: Curial, 1981.
[190] — *Lo Crestià* (selecció). Ed. d'Albert Hauf. Barcelona: Edicions 62, 1983.
[191] — *Scala Dei* (text modernitzat). Ed. d'Elisabet Ràfols. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1985.
[192] — *Dotzè del Crestià*, part I, vol. 1; part II, vol. 1 i 2. Obres de Francesc Eiximenis 1, 3 i 4. Girona: Universitat de Girona / Diputació de Girona, 1986-2005.
[193] — *Àngels i dimonis* (*Llibre dels àngels*, tractat 4). Ed. de Sadurní Martí. Barcelona: Quaderns Crema, 2003.

[194] — *Llibres, mestres i sermons* (antologia). Ed. de David Guixeras i Xavier Renedo. Barcelona: Barcino, 2005.

[195] Lluís Brines i Garcia. *La filosofia social i política de Francesc Eiximenis*. Sevilla: Novaedició. Grupo Nacional de Editores, 2004.

[196] Brunetto Latini. *El llibre del tresor* (trad. medieval). Ed. de Curt J. Wittlin. ENC-A 102, 111, 122, 125. Barcelona: Barcino, 1980-1989.

[197] Ausiàs March. *Obres*. Ed. d'Amadeu Pagès. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1912-1914.

[198] — *Poesies*. Ed. de Pere Bohigas. ENC-A 71-73, 77-86. Barcelona: Barcino, 1952-1959.

[199] — *Les poesies.* Introducció i text revisat. Ed. de Joan Ferraté. Barcelona: Quaderns Crema, 1979.

[200] Amadeu Pagès. *Ausiàs March i els seus predecessors*. València: Institució Alfons el Magnànim, 1990 (reimpr. de l'ed. de 1912).

[201] Manuel de Montoliu. *Ausiàs March*. Barcelona: Alpha, 1959.

[202] Joan Ferraté. *Llegir Ausiàs March*. Barcelona: Quaderns Crema, 1987.

[203] Miquel Sobrer. *La doble soledat d'Ausiàs March*. Barcelona: Quaderns Crema, 1987.

[204] Robert Archer. *Lo cor salvatge: Indagacions sobre Ausiàs March*. València: Institució Alfons el Magnànim, 2010.

[205] Bernat Metge. *Lo somni*. Intr. de Lluís Nicolau d'Olwer i ed. de Josep M. Casacuberta. ENC-A 1. Barcelona: Barcino, 1925.

[206] — *Lo somni*. Intr. de Giuseppe Tavani i ed. de Marta Jordà. Barcelona: Edicions 62, 1980.

[207] — *Llibre de fortuna e prudència*. Dins Bernat Metge. *Obres menors*. Ed. de Marçal Olivar. ENC-A 10. Barcelona: Barcino, 1927, p. 57-100.

[208] Pere Santonja. *L'humanisme a la Corona d'Aragó: Una lectura del primer llibre de* Lo somni *de Bernat Metge*. Xàtiva: Ajuntament de Xàtiva, 1985.

[209] Tomàs More. *Utopia*. Intr. d'Antonio Poch, notes d'Emilio García Estébanez i trad. de Joan Valls. Barcelona: La Llar del Llibre, 1987.

[210] — *L'agonia de Crist. Cartes des de la Torre*. Intr. de Joan Bada i trad. d'Assumpta Tomàs. ClCr 92. Barcelona: Proa, 2002.

[211] Bernat Oliver. *Exercitatori de la pensa a Déu*. Ed. de Pere Bohigas. ENC-A 22-23. Barcelona: Barcino, 1929.

[212] Francesco Petrarca. *Sonets, cançons i madrigals*. Intr. i trad. d'Osvald Cardona. Barcelona: Alpha, 1955.

[213] — *Cançoner: tria de sonets*. Intr. i trad. de Rossend Arquès i Miquel Desclot. Barcelona: Proa, 2003.

[214] — *Carta a la posteritat. Carta a Bocaccio.* Intr. de Virgil Ani i trad. de Joan Bastardes i Pere J. Quetglas. Martorell: Adesiara, 2007.

[215] — *La meva ignorància i la de molts altres*. Trad. de Laura Cabré. Martorell: Adesiara, 2010.

[216] — *Elogi de la vida solitària*. Intr. de Jordi Llovet i trad. de Núria Gómez Llauger. Barcelona: Angle, 2011.

[217] Anselm Turmeda. *Disputa de l'ase*. Intr. de Marçal Olivar. ENC-A 18. Barcelona: Barcino, 1928.

[218] — *Llibre de bons amonestaments*. Dins Anselm Turmeda. *Obres menors*. Ed. de Marçal Olivar. ENC-A 10. Barcelona: Barcino, 1927, p. 144-159.
[219] — *Autobiografia i atac als partidaris de la creu*. Intr. de Miquel d'Epalza i trad. de Miquel d'Epalza i Ignasi Riera. Barcelona: Curial, 1978.
[220] — *Ideari d'Anselm Turmeda* (antologia). Sel. i intr. de Joan Lluís Marfany. Barcelona: Edicions 62, 1965.
[221] Agustí Calvet. *Fray Anselmo Turmeda. Heterodoxo español*. Barcelona: Casa Editorial Estudio, 1914.
[222] Martí de Viciana. *Comentari a l'*Econòmica *d'Aristòtil*. Ed. d'Antoni Ferrando. BETMB 5. Sant Boi de Llobregat: Edicions del Mall, 1982.

3.10. Humanisme i teologia natural

[223] Nicolau de Cusa. *La recerca de Déu i altres escrits* [*El déu amagat. La filiació divina. La visió de Déu*]. Intr. i trad. de Josep Manuel Udina. ClCr 82. Barcelona: Proa, 2000.
[224] Ramon Sibiuda. *El llibre de les criatures* (pròleg i cap. 1-222). Intr. i trad. de Jaume de Puig i Oliver. TF 64. Barcelona: Edicions 62, 1992.
[225] — *Llibre de l'home caigut i redimit. (Llibre de les creatures, capítols 223-230)*. Intr. i trad. de Jaume de Puig. ClCr 55. Barcelona: Proa, 1995.
[226] Salvador Bové. *Assaig crítich sobre el filòsoph barceloní en Ramon Sibiude*. Barcelona: Estampa La Renaixensa, 1896.
[227] Tomás Carreras y Artau. *Orígenes de la filosofía de Raimundo Sibiuda (Sabunde)*. Barcelona: Real Academia de Buenas Letras, 1928.
[228] Jaume de Puig. *La filosofia de Ramon Sibiuda*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1997.
[229] — «Ramon Sibiuda». Dins [276], p. 5-74.

3.11. Pensament i ciència renaixentistes

[230] Giordano Bruno
Josep Casals. *L'entusiasme i l'acció: Giordano Bruno i la crisi del Renaixement*. Barcelona: Edicions 62, 1988.
[231] Tomasso Campanella. *Apologia pro Galileo*. Ed., intr. i trad. de Mireia Vives i Puig. Barcelona: Generalitat de Catalunya. CIRIT, 1989.
[232] — *La ciutat del sol:* Qüestió quarta sobre la millor república. Intr. i trad. d'Antoni Seva. València: Publicacions de la Universitat de València, 2006.
[233] Nicolau Copèrnic. *De les revolucions dels orbes celestes*. Intr. de Victor Navarro Brotons i trad. d'Enrique González Galdeano. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans / Pòrtic / Eumo, 2000.

3.12. Reformadors

[234] Joan Calví. *Institució de la religió cristiana*. Intr. de Carles Capó i trad. de Joan Vinyes. ClCr 26. Barcelona: Proa, 1901.

[235] Carles Capó. «Joan Calví». Dins [276], p. 587-619.
[236] Erasme de Rotterdam. *Elogi de la follia*. Intr. i trad. de Jaume Medina. Barcelona: Edicions 62, 1982.
[237] — *Manual del cavaller cristià*. Intr. i trad. de Jaume Medina. ClCr 24. Barcelona: Proa, 1991.
[238] — *Del lliure albir*. Intr. d'Hèctor Vall i trad. de Jaume Medina. TF 73. Barcelona: Edicions 62, 1996.
[239] Jaume Medina. «Desideri Erasme». Dins [276], p. 531-552.
[240] Jan Hus. *Comentari al Credo. Comentari al parenostre. Sobre el coneixement del veritable camí de salvació*. Intr. de Joan Bada i trad. de David Utrera. ClCr 88. Barcelona: Proa, 2001.
[241] Martí Luter. *Antología*. Ed. de Daniel Giralt Miracle, Josep Grau Balcells i Manuel Gutiérrez Marín. Barcelona: Producciones Editoriales del Nordeste, 1968.
[242] — *Explicació de Parenostre*. Intr. i trad. de Lluís Duch. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1984.
[243] — *La llibertat del cristià i altres escrits* [*Comentari al magníficat. La captivitat babilònica de l'Església*]. Intr. de Joan Busquets i trad. d'Emilienne Meier i Joan Vinyes. ClCr 62. Barcelona: Proa, 1996.
[244] — *Del serf albir*. Intr. d'Hèctor Vall i trad. de Joan Carbonell. TF 73. Barcelona: Edicions 62, 1996.
[245] Joan Busquets. *Martí Luter. Valoració actual de la Reforma*. Barcelona: Curial, 1986.
[246] — «Martí Luter». Dins [276], p. 555-585.
[247] Jeroni Savonarola. *Senzillesa de la vida cristiana: Darrera meditació*. Intr. de Joan Bada i trad. de Joan Vinyes. ClCr 3. Barcelona: Proa, 1989.
[248] John Wycliffe. *L'espill de l'església militant*. Intr. de Joan Bada i trad. de Narcís Figueras i Miquel Sitjar. ClCr 88. Barcelona: Proa, 2001.

4. Estudis generals

4.1. Històries de la filosofia medieval

[249] Tomàs Carreras i Artau i Joaquim Carreras i Artau. *Filosofia cristiana de los siglos* xiii *al* xv. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans; Girona: Diputació de Girona, 2001, 2 vol. (reimpr. de l'ed. del 1939).
[250] Kurt Flasch. *El pensament filosòfic a l'edat mitjana: D'Agustí a Maquiavel*. ExSch 3. Santa Coloma de Queralt: Obrador Edèndum, 2006.
[251] Alain de Libera. *La filosofia medieval*. València: Universitat de València, 2006.
[252] Jaume Mensa i Valls. *Introducció a la filosofia medieval*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2012.

4.2. Històries generals de la filosofia

[253] Jordi Berrio. *El pensament filosòfic català*. Barcelona: Bruguera, 1966, p. 11-52.
[254] Émile Brehier. *Història de la filosofia*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona; Madrid: Tecnos, 1998, vol. 1, p. 351-482.
[255] *El pensament filosòfic i científic*. Ed. de Josep M. Terricabras. Barcelona: Pòrtic, 2001, vol. 1, p. 81-162.
[256] Bertrand Russell. *Història social de la filosofia*. Barcelona: Edicions 62, 1967, vol. 1, p. 317-502.

4.3. Històries temàtiques

[257] Tomàs Bellpuig. *Els Sants Pares*. CSJ 8. Barcelona: Barcino, 1927.
[258] Ernst Bloch. *La filosofia del Renaixement: Lliçons*. Barcelona: Edicions 62, 1982.
[259] Salvador de Brocà. *El Renaixement, alba de la modernitat*. Santa Coloma de Queralt: Obrador Edèndum, 2012.
[260] *La ciència en la història dels Països Catalans*. Ed. de Joan Vernet i Ramon Parés. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans; València: Universitat de València, 2004, vol. 1: «Dels àrabs al Renaixement».
[261] Lluís Cifuentes i Comamala. *La ciència en català a l'edat mitjana i al Renaixement*. Barcelona: Universitat de Barcelona; Palma de Mallorca: Universitat de les Illes Balears, 2001.
[262] Francisco Elias de Tejada. *Las doctrinas políticas en la Cataluña medieval*. Barcelona: Aymà, 1950.
[263] Josep M. Millàs Vallicrosa. *Assaig d'història de les idees físiques i matemàtiques a la Catalunya medieval*. Barcelona: Edicions Científiques Catalanes, 1983.
[264] Cebrià M. Pifarrer i clapés. *Literatura cristiana antiga*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2009.
[265] Josep M. Pou i Martí. *Visionarios, beguinos y fratricelos catalanes* (*siglos* xiii-xv). Alacant: Instituto de Cultura «Juan Gil Albert», 1996.
[266] Ferran Valls i Taberner. *Estudis d'història jurídica catalana*. Barcelona: La Revista, 1929.
[267] Jordi Ventura. *Els heretges catalans*. Barcelona: Selecta, 1963.
[268] Evangelista Vilanova. *Història de la teologia cristiana*. Barcelona: Facultat de Teologia de Barcelona / Herder, 1984, vol. 1: «Des dels orígens al segle xv».

4.4. Miscel·lànies individuals i col·lectives

[269] Miquel Batllori. *De l'Edat Mitjana*. Obra completa 1. València: Edicions Tres i Quatre, 1997.
[270] Eusebi Colomer i Pous. *De la edad media al Renacimiento. Ramon Llull, Nicolas de Cusa. Juan Pico della Mirandola*. Barcelona: Herder, 1975.

[271] — *El pensament als Països Catalans durant l'edat mitjana i el Renaixement*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans / Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1997.
[272] Francesc J. Fortuny. *De Lucreci a Ockham: Perspectives de l'edat mitjana.* Barcelona: Anthropos, 1992.
[273] Alexandre Galí. *Filosofia a Catalunya*. Ed. de Pere Lluís Font i Josep Montserrat Molas. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2004.
[274] Jad Hatem. *Sobreamor. Ausiàs March, Ibn Zaydûn, Ibn 'Arabî, Ramon Llull*. Trad. d'Elena de la Cruz Vergari. ExSch 5. Santa Coloma de Queralt: Obrador Edèndum, 2011.
[275] Albert G. Hauf. *D'Eiximenis a sor Isabel del Villena: Aportació a l'estudi de la nostra cultura medieval.* València: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana; Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1990.
[276] *Història del pensament cristià. Quaranta figures*. Ed. de Pere Lluís Font. Barcelona: Proa, 2002.
[277] Joan Vernet. *Estudios sobre historia de la ciencia medieval*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona; Barcelona: Universitat de Barcelona, 1979.
[278] — *Ce que la culture doit aux arabes d'Espagne*. Arles: Acte Sud, 1985 [Ed. revisada i ampliada de *La cultura hispanoárabe de Oriente y Occidente*. Barcelona: Ariel, 1978.]

4.5. Actes de congressos

[279] *Actes del simposi internacional de filosofia de l'edat mitjana.* Ed. d'Agustí Boadas, Francesc J. Fortuny, Andreu Grau i altres. Vic: Patronat d'Estudis Osonencs, 1993.
[280] *El debat cultural als segles* xiii *i* xiv. Ed. de Marcel Salleras. Girona: Col·legi Universitari de Girona, 1988.
[281] *Intel·lectuals i escriptors a la baixa edat mitjana.* Ed. de Lola Badia i Albert Soler. Barcelona: Curial / Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1994.
[282] *Qué és l'home?: Reflexions antropològiques a la Corona d'Aragó durant l'edat mitjana.* Ed. de Josep Corcó, Alexander Fidora, José Olives Puig i altres. Cabrils: Prohom, 2004.
[283] *El saber i les llengües vernacles a l'època de Llull i Eiximenis.* Ed. d'Anna Alberni, Lola Badia, Lluís Cifuentes i altres. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2012.

Referències bibliogràfiques

Batalla, J. (2008). «Ego, qui sum laicus». *Studia Lulliana*, 48 (103), 69-92.
— (2010). «L'art lul·liana com a teologia filosòfica». *Revista de Lenguas y Literaturas Catalana, Gallega y Vasca* [en línia], 15, 321-344. <http://e-spacio.uned.es/revistasuned/index.php/RLLCGV/article/view/5981/5708>.

Batllori, M. (1994). *De l'edat mitjana als temps moderns i contemporanis: Cinc converses sobre la meva obra*. Vic: Eumo.
— (2000). *Records de quasi un segle*. Barcelona: Quaderns Crema.
Carreras i Artau, J. (1960). «Influencia de Ramon Llull en el pensamiento teológico-filosófico de los siglos xiv i xv». A: *L'homme et son destin*. Actes du I Congrès International de Philosophie Médiévale. Lovaina / París: Nauwelaerts.
Carreras i Artau, J. i Tusquets, J. (1962). *Apports hispaniques à la philosophie chrétienne de l'Occident*. Lovaina: Publications Universitaires de Louvain.
Carreras i Artau, T. (1968). *Estudios filosóficos*. Barcelona: CSIC, vol. 2, p. 9-161. Filosofia Medieval.
Colom Mateu, M. (1982-1985). *Glossari general lul·lià*. 5 vol. Mallorca: Moll.
Foucault, M. (1984). *Le souci de soi*. París: Gallimard. Histoire de la Sexualité, 3.
— (2001). *L'herméneutique du sujet: Cours au Collège de France. 1981-1982*. París: Gallimard / Seuil.
Gilson, E. (1999). *La philosophie au Moyen Âge: Des origines patristiques à la fin du* xive *siècle*. París: Payot.
Hadot, P. (2002). *Exercices spirituels et philosophie antique*. París: Albin Michel.
Lardreau, G. (1985). *Discours philosophique et discours spirituel. Autour de la philosophie spirituelle de Philoxène de Mabboug*. París: Seuil.
Terricabras J. M. i Lluís Font, P. (2007) (eds.). *L'obra d'Eusebi Colomer.* Girona: Documenta Universitaria.
Torras i Bages, J. (1914). «Panegírico de Santo Tomàs de Aquino». A: *Obres completes*. Vol. 5. Barcelona: Ibèrica.
Xiberta, B. (1932). *De scriptoribus scholasticis s.* xiv *ex Ordine Carmelitarum.* Lovaina: Bureau de la Revue.

Josep Batalla és llicenciat en Filosofia, fundador i director de l'editorial Obrador Edèndum. Traductor i editor de textos antics i medievals a la col·lecció «Fundació Bernat Metge» (Aristòtil, *Ètica nicomaquea* i *Categories*; Agustí d'Hipona, *Dels acadèmics*); *a la col·lecció «*Textos Filosòfics» (Mestre Eckhart, *Obres escollides*; Dionisi Areopagita, *Dels noms divins. De la teologia mística*; Sant Anselm, *Obres escollides*; Sant Tomàs d'Aquino, *De les passions de l'ànima*; Pere Abelard, *Ètica. Història de les meves dissorts*; Joan Duns Escot, *Del primer principi i altres escrits*; Guillem d'Ockham, *Antologia filosòfica*), i a la col·lecció «Clàssics del Cristianisme» (Ricard de Sant Víctor, *Sobre la Trinitat*). Ha escrit també *Introducció a la lectura d'Agustí*.

Josep Batalla holds a BA in Philosophy and is founder and editor-in-chief of the Obrador Edèndum publishing house. He is also a translator and editor of ancient and medieval texts for the *Fundació Bernat Metge* series (Aristòtil, *Ètica nicomaquea* i *Categories*; Agustí d'Hipona, *Dels acadèmics*); the *Textos Filosòfics* series (Mestre Eckhart, *Obres escollides*; Dionisi Areopagita, *Dels noms divins. De la teologia mística*; Sant Anselm, *Obres escollides*; Sant Tomàs d'Aquino, *De les passions de l'ànima*; Pere Abelard, *Ètica. Història de les meves dissorts*; Joan Duns Escot, *Del primer principi i altres escrits*; Guillem d'Ockham, *Antologia filosòfica*), and the *Clàssics del Cristianisme* series (Ricard de Sant Víctor, *Sobre la Trinitat*). He has written *Introducció a la lectura d'Agustí*.

Laia Corbella és diplomada en Biblioteconomia i llicenciada en Documentació per la Universitat de Barcelona, gestiona la biblioteca de la Fundació Quer Alt i és cap de producció d'Obrador Edèndum.

Laia Corbella holds a BA in Library and Information Science and a BA in Documentation Sciences from the University of Barcelona. She is the librarian of the Fundació Quer Alt Library and publishing manager of Obrador Edèndum.